

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepju n. pr. (Nov. 30-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevem potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

SE VEDNO NASEDEJO.

Ne mine skoraj dan, da eden ali drugi časnik ne pri-
nese vesti, kako velikomestni "kozaki" osleparijo "siro-
mašne na duhu" s "kozaštvimi" potezami za denar. Neka-
teri izmed teh sleparjev prodajajo ničvredne delnice.
Drugi si izmislijo pravljico, da znajo staviti na konjske
dirke. Tretji trdijo, da znajo delati pravi denar. Listi
prinašajo te vesti, da služijo ljudstvu v pouk, da ne nase-
dejo na nerodno nastavljenе limanice velikomestnih "ko-
zakov."

Kljub tem svarilnim vestem se pa sleparije vseeno
vrše naprej. Včasih kateri sleparjev obvisi v policijski
mreži, nakar se preseli za nekaj let na oddih za jetniško
zidovje. Zunan pa ostane še veliko drugih sleparjev, ki
love žrtve.

Kaj je vzrok, da nekateri ljudje še vedno nasedejo
velikomestnim "kozakom," ako jim pripovedujejo, da zna-
jo delati denar?

Nekateri izmed teh žrtev prav malo ali pa nič ne či-
tajo. Drugi čitajo površno. Nekateri se izmed teh sma-
trajo sebe za zelo pametne. Če jim kdo svetuje kaj pa-
metnega, tedaj ga odženejo z besedami: "Eh, kaj boš ti, ki
nimaš nič." Taki ljudje smatrajo le take ljudi za pamet-
ne, ki so si znali pridobiti premoženje. Oni ne vprašajo,
na kakšen način si je ta ali oni pridobil svoje premoženje,
zanje odločuje, da ima premoženje. Niti na misel jim ne
pride, da so nekateri šli pri zbiranju premoženja tako
blizu jetniškega zidovja, da so obregnili vanj s komolcem,
drugi so pa že sedeli za njim. To so zanje malenkosti.
Premoženje je beseda, ki pri njih odloča, kadar sodijo o
pameti drugega človeka. In taki ljudje postanejo najhi-
treje žrtev sleparjev.

Take vrste ošabnost se v teh ljudeh naseli, ko imajo
par stotakov. Domišljajo si, da so že postali učeni modri-
jani, medtem ko smatrajo vse one za tepce, ki nimajo
bančnih knjižic ali pa nekaj stotakov skritih v loncih, peči
ali po starih čevljih. Oni ne morejo pojmiti, da je človek
lahko tudi pameten, ako nima centa v žepu. Pri njih je
denar mera za pamet, in najbogatejšega človeka na svetu
smatrajo za najmodrejšega.

Kadar pride k takim ljudem človek in jim pripove-
duje, da zna delati denar, postanejo pozorni. V njih sreči
se obudi želja, da bi jih naučil te "umetnosti."

Po več sestankih prinese slepar sabo prazno škatlo
za cigare, ki je lepo pobarvana in je opremljena z malim
vretenom. Nato prične vlagati prazen papir v stroj in z
desanžersko hitrico ga seveda tako hitro zamenja za prave
bankovce, da žrtev ne opazi prevare. Ako žrtev dvo-
mi, da denar ni pravi, tedaj mu izroči bankovec in mu
reče, da ga naj izmenja na banki, da se tako prepriča, da
on izdeluje le prave bankovce. Ako žrtev še ne prime in
zastavlja vprašanja, zakaj dela denar in stroje prodaja
ljudem, tedaj slepar hitro odgovori, da to dela iz ljubezni
do revnih ljudi, da pride denar med nje. Zda se žrtev
hitro pogodi za stroj. Izplača sleparju denar, slepar pu-
sti "stroj" in odide s plenom.

Tako je mišljenje te vrste ljudi, da mislijo, da je res
nekdo iz ljubezni prišel med nje, da siromake osreči z de-
narjem na ta način, kot jim pripoveduje. Niti na misel
jim ne pride, da bi tak človek, ki lahko deli desetake in
dvajsetake med reveže, da bi jim strojev za izdelavanje
denarja ne ponujal na prodaj, ako bi ne misliti oslepariti
onih za trdo prislužene prihranke, katerim ponuja stroje
na prodaj.

V resnici pa pamet ljudi, ki se dajo oslepariti na tak
način, ne sega daleč. Oni ne mislijo, da delajo pakt s sle-
parjem, da ogoljufajo državo. Ne zavedajo se, da name-
ravajo izvršiti zločin, ki je po zakonih kazniv. Ne spo-
znajo, da tvegajo svojo prostost in da lahko pridejo roki
pravice v pest. Da so taki ljudje tako nezavestni prihaja
od tega, da je neizmerna lakomnost po veliko denarju za-
morila vse čute pravice v njih. Lakomnost je tista nečed-
nost, ki zamori včasih tudi v treznih ljudeh pametne raz-
sodke, da sedejo sleparju na nerodno nastavljenе limanice.
Človek, ki dela pogodbe s sleparjem za izdelavanje

denarja, je lakomnik. Njemu se ne smiljo delavei, ki bi
jih osleparil s ponarejenim denarjem. Žrtve takih slepar-
jev še na policiji ne najdejo sočutja, kajti tam se iz njih
norčujejo.

Mehki premog mesto trdega

Zastoj dela v premogovnikih
trdega premoga je v vzhodnem
delu Združenih držav, kjer se
rabi trdi premog za kurjavo, u-
stvaril jako resen položaj, ki po-
stane na občinstvo tem bolj ob-
čuten, čim bolj se približuje do-
ba najhujših zimskih mrazov.
Naročite mehkega premoga se-
daj takoj — to je nasvet, ki ga
občinstvu daje Major General
Chas. W. Berry, načelnik pre-
mogovne komisije države New
York. V svojem radio-predava-
nju rekel je isti pred par dnevi:

Ves trdi premog je pošel, iz-
vzemši kar ga je v kletah konz-
umentov, oziroma malo količi-
no v skladiščih nekaterih prodaj-
alcev in malo premoga naj-
dobjeje vrste v železniških vo-
zovih, ki čakajo na odpremo. Ni-
hče pa naj se ne zanaša na ti
dve zadnji točki, kajti vsa količi-
na je manj nego kar uporablja
mesto New York v enem samem
dnevu.

Ves izkopani antracit ali trdi
premog prihaja iz malega okoli-
šja v državi Pennsylvania — ka-
kih 480 kvadratnih milj v obse-
gu. V normalnih časih se v tem
okolišju izkopava na leto od 70
do 90 milijonov ton trdega pre-
moga. Največji odjemalec je dr-
žava New York. Mesto New
York samo uporablja od 40,000
do 50,000 ton na dan.

Položaj, ki stoji pred nami, je
torej ta, da oni, katerim je tre-
ba zalagati se s kurivom, mora-
jo od sedaj naprej rabiti nekaj
drugega mesta trdega premoga.
Nadomestila, ki so na razpolago,
so mehki premog, koks (coke),
preparirana kurjiva in drva. Od
teh je mehki premog v največji
obliči in najbolj po ceni, ali oni,
ki ne znajo ravnati z njim, imajo
začetnega precej težav, da do-
sežejo najboljši uspeh. Držav-
na premogovna komisija je pri-
pravila članek, ki vsebuje navo-
dila za kurjavo z mehkim pre-
mogom ("How to burn soft
coal"). Na zahtevo lahko vsak
dobi ta navodila bodisi od pro-
dajalca premoga ali direktno od
pisarne Coal Commission, Mu-
nicipal Building, New York City,
ali pa od State Department of
Health, Albany, N. Y. Mnogo ob-
čin vzdržuje razkazovalnice (de-
monstration stations), kjer ob-
činstvo dobiva poduk glede na-
čina, kako naj se rabi mehki
premog.

Zaloga mehkega premoga
(soft coal) v Združenih državah
je takorekoč neizčrpnljiva in tr-
govci z mehkim premogom v
Pennsylvaniji in West Virginiji
so zagotovili zadostno zalogo ta-
ga kurjiva za vse potrebe. Treba
zapraviti si, da devetdeset od-
stotkov prebivalcev Združenih
držav rabi mehki premog in da
le deset odstotkov rabi trdi pre-
mog ter da se ta trdi premog ra-
bi le v malem delu Združenih
držav vzhodno od Pittsburgha
in severno od reke Potomac.
Mehki premog pa se izkopava v
23 državah po 500 milijonov ton
na leto.

Is tega je razvidno, da ni go-
vora o kaki nevarnosti zmrzova-
nja, marveč le o sitnosti, spoje-
ni s spremembo od trdega na
mehki premog oziroma od nečesa,
na kar smo navajeni, na kur-
jivo, ki je novo za nas.

Imamo razne vrste mehkega
premoga. Nekateri vrste vsebu-
jejo veliko količino izhlapljivih
(volatilnih) anovi in, ko gorijo,
oddajajo mnogo plina in črnega
dima. Take vrste niso primerne
za domačo rabo. One vrste, ki i-
majo manj izhlapljivih anovi
(low volatile coal), pa gorijo z
manj plina in dima in so prav
primerne za domačo kurjavo.

Ravno tako kakor se trdi pre-
mog prodaja v standardiziranih
merah (kot so egg, nut, pea
itd.), tako so prodajalci mehke-
ga premoga preselili izkopani
premog in pošiljali na trg asor-
tirane vrste premoga, da tek-
mujejo z antracitom. Ob sedanjih
velikih potrebah pa niso bili v sta-
nu dobavljati zadosti tega asor-
tiranega premoga in v posledici
so cene poskočile skoraj na viši-
no onih trdega premoga.

All asortirano kurjivo ni nič
boljše od nepresortiranega, ki ga
zovejo "run of mine". Ta ob-

stoja od zmesi vseh mogočih
mer, od prahu do velikih ke-
p. Večina konzumentov rabi ta
premog. Prah od premoga gori
ravno tako dobro kot veliki ko-
madi in se lahko ves porablja,
ko se je oženil zanetil.

Vprašajte torej svojega pro-
dajalca za "run of mine low
volatile soft coal", kajti ta vr-
sta premoga je ravno tako do-
bra kot one druge in stane po-
lovico manj.

V nekaterih okrajih je tudi
polno koks na razpolago. Koks
je izborno gorivo, ali v sled
velikega povpraševanja je cena po-
skočila veliko čez to, kar stane
v normalnih časih. Priporoča-
mo konzumentom, da rabi-
jo rajši mehki premog, dokler se
koks ne ponuja ob nekoliko bolj
primerni ceni.

Edina resnična nevarnost za
občinstvo obstoji v tem, ako za-
mudi prikrbeti si kako vrsto
kurjiva, predno nastopi hud
mraz. Prodajalci obotavljajo se
naročiti zalogo mehkega premoga,
ker bojijo se, da jim ostane
v skladišču ob veliki zgrubi. Ako
ljudej čakajo do skrajne sile, se
ho zgodilo, da, ko mraz pritise,
vsi navalijo na prodajalce po
vsako vrsto kurjiva in da nastane
velika zamuda v dobavljanju,
toliko v sled vremena kolikor ra-
di velikega števila naročil. Te-
kom zime premog dostikrat
zmrzne v vozovih in mine dosti-
kat nekoliko dni do odkladanja.
Priporočamo zato konzumen-
tom, ki niso bili v stanu založiti
se z vsem trdim premogom, ki
ga potrebujejo čez zimo, da ne
zgubijo časa, marveč da naroči-
jo od prodajalcev potrebno koli-
čino mehkega premoga ali dru-
gega nadomestila za trdi pre-
mog.

Komisija dobiva vsak dan
mnogo pism od ljudi, ki so mo-
rali plačati pretirane cene za
premog in ki se pritožujejo. Ni
pa nikakega zakona, ni federal-
nega ni državnega, po katerem
bi bilo v mirovnem času mogoče
ustanoviti ceno kateregakoli
blaga, ki je na prodaj. Radi te-
ga ne moremo zabraniti pretira-
ne cene in profitarstvo v premo-
gu ali drugih kurjih. Lek je v
tem, da se občinstvo obrne k ce-
nejšemu mehkega premogu in
pusti pri miru dragoceno kur-
jivo, dokler se cene ne znižajo.

Vsak, ki je bil ogoljufan ali s
katerim se je drugče ravno
nepošteno, ima isto pravico, da
uveljavi svojo pravico sodnim
potom, kakor pri vsakem dru-
gem poslu.

Ljudstvo v državi New York
zaključuje načelnik premo-
govne komisije — bodi zagoto-
vljeno, da premogovna komisija
bo vse storila, kar je mogoče, da
se ublažijo težave sedanjega po-
ložaja. Bo nekoliko sitnosti, ali
nikakega trpljenja, kajti na raz-
polago je obilo mehkega premo-
ga, zadosti za vse potrebe pre-
bivalstva. Naročite svoj mehki
premog takoj. — F. L. I. S.

Koliko Jugoslovancev je
bilo naturaliziranih
tekot leta dni

Tekom fiskalnega leta od 1.
julija 1924 do 30. junija 1925 je
bilo podeljeno ameriško držav-
ljanstvo 152,467 inozemcem, ki
so zaprosili za isto. Ravno kar
izdano poročilo naturalizacijske-
ga komisarja navaja med dru-
gim tudi tabelo teh novih dr-
žavljanov, razporejenih po de-
li svojega prejšnjega državljan-
stva oziroma podaništva. Ako
torej navedemo število Jugoslo-
vanov, ki so bili naturalizirani
tekot leta, mislimo na prejšnje
državljanke kraljevine Srbov,
Hrvatov in Slovencev, brez ozi-
ra na njihovo narodnost. Ni ni-
kake tabele, iz katere bi bilo
lahko razvidno, koliko Sloven-
cev, Srbov ali Hrvatov (po na-
rodnosti oziroma materinščini)
je bilo naturaliziranih.

Prvi na listi glede števila no-
vih ameriških državljanov sto-
jijo Poljaki ali bolje rečeno,
prejšnji državljani republike
Poljske; njih se je naturalizira-
lo 27,134. Takoj za njimi sledijo
bivši podaniki Italije s 26,137.

Skupnega Britanskega impe-
rija je prišlo 23,815 novih dr-
žavljanov (največ iz Kanade,

ZARKOMET

Diktature.

Socialisti smo načelno proti
vsaki diktaturi. Tudi od lastne-
ga brata si ne pustimo ničesar
diktirati. Če me pa kdo vpraša:
"Ako moraš nezgodno izbirati
med diktaturo kapitalistov in
diktaturo delavcev, za katero se
boš odločil?" — mu odgovorim
brez pomisleka: Za zadnjo! Če
mora biti diktatura in če imajo
delavske organizacije priložnost
in moč, da lahko diktirajo po
svojih voditeljih, tedaj sem na
vsak način za diktaturo delav-
cev. Delavec, ki bi se v odločil-
nem momentu odločil za dikta-
turo kapitalistov, bi bil pač za-
lostna prikazen.

William Green, ki sedi na
Gompersovem mestu, je v veliki
zmoti, ko pravi, da med dikta-
turama v Rusiji in Italiji ni raz-
like. Razlika je ta, da v Rusiji
diktirajo delavci in kmetje v ko-
munistični stranki, v Italiji pa
diktira Mussolini v interesu ka-
pitalistov in veleposelstnikov.
Ruska diktatura boli kapitaliste,
italijanska pa delavce. To je raz-
lika. Rad pa verjamem, da na
prvi niti drugi diktaturi ni nič
lepega. Nož v zdravnikov roki
tudi ni lep, je pa včasih potreben.

Zenitvena ponudba.

Cenj. Zarkomet! Razni moji
prijatelji, ki imajo že od nekdaj
na piki mojo osebnost, bi me ra-
di oženili. Ker čutim, da imajo
prav, se danes obračam do ne-
znih src, naj me rešijo prijate-
ljev. Dovolite torej, da se vam
predstavim: Jaz sem otrok neza-
konne ljubezni in prave sloven-
ske matere sin. Mlad, srednje-
visok, rjavih oči in krasnih ko-
drastih las; mirnega značaja in
vedno vesel. Sem bistroumen,
dalekoviden in imam za druge-
zlasti za oženjene — vedno dosti
nasvetov. Ko sem bil mlajši, sem
vedno hodil v cerkev in odrajo-
val Bogu davek, po prihodu v
deželo svobode sem pa postal —
radi mode — svobodomislec, sen-
timentalist, feminist, lingvist
in simpatičar raznih vetrov ter
100%-ni naprednjak. Vse to po-
stane lahko vsak iz razloga, ker
vse to pa stane truda niti fika.
Postal bi bil tudi kapitalist, a ni
bilo potrebnega cvenka. Drage
dušice, dovolite, da vam našte-
jem nekaj svojih dobrih lastno-
sti: Ljubim dobro kapljico, ples,
otroke, cvetke, godbo, petje, pri-
rodoslovje, burne debate, veselo
družbo in vse amejče se deklice
in vdovice, pa naj bodo bobbed
or no bobbed. Sovražim pa vročo
kavo in juho, česen in čebulo,

potem zaporedno iz Angleško,
Irsko, Škotske, Velike, Avstra-
lije itd.) Rusija stoji na četrtem
mestu kot izvira dežela novih
naturalizirancev, 15,692. Vsaka
druga dežela je oddala manj kot
10,000 naturalizirancev. Nemci
so na petem mestu, Čehoslovaki
na šestem, Madžari na sedmem,
Grki na osmem in Jugoslovani
na devetem mestu.
Šele za Jugoslavijo, kot izvir-
no deželo novih ameriških dr-
žavljanov, prihajajo zaporedno
sledenčje države (mnoge izmed
katerih imajo neprimerno več
priseljencev v Ameriki): Sved-
sko, Rumunsko, Avstrija, Tur-
ško, Norveško, Holandsko, Dan-
sko, Finsko, Francija, Švica,
Belgija, itd.

Prejšnjih državljanov kralje-
vine Srbov, Hrvatov in Sloven-
cev, ki so tekom minolega leta
postali ameriški državljani, je
bilo 4697. Poleg tega uradna sta-
tistika navaja še vedno tudi Čr-
nogorci kot izvirno deželo natu-
ralizirancev; Črnogorcev pa je
bilo naturaliziranih 28. Vseh
bivših državljanov Jugoslavije,
ki so tekom minolega fiskalnega
leta postali ameriški državlja-
ni, je bilo torej 4,725. To število
se tiče le onih, ki jim je bilo
podeljeno ameriško državljan-
stvo na lastno prošnjo. Treba pa
premisлити, da se ameriško dr-
žavljanstvo raztegne tudi na ne-
doletne otroke ameriških držav-
ljanov. Koliko je bilo teh tuje-
rodnih otrok, ki so postali ame-
riški državljani valed roditelje-
ve naturalizacije, pa ni razvid-
no iz statistike. — F. L. I. S.

Smrtna kosa. V Trstu je u-
mrila Katarina Margon, vdova
Gombač.

NAROČITE SI KNJIGO
"Ameriški Slovenci"

Agitacija za "Prosveto"

home brew, poper, čikanje, m-
kro vreme in vročino, "Pisa-
polje" večno pečlarstvo, stra-
petnost, simulacijo, hlapčevstvo
klečeplazstvo, skebe, vojno, k-
navščino, zavijanje oči in po-
vseh kongregacij. Sem dob-
plesalec, lovec, ribič, vegetarij-
nec, jedec, pivec, žvižgon in k-
ritar. Rad pišem bunk, dopis-
ljubavna pisma, članke, osebn-
napade in sploh vse, kar je mi
ni v prilog. Pisal bi še več,
"nobody home". Na modo g-
dam le ob dobri letini. Zanim-
se za politiko, svetovne dogo-
ke, tekoče delavske boje, depe-
sije in podobne priveske, to-
sam niti z mezinem ne zgan-
Kadar sem v stiski, samo ta-
nam in kolnem. Svet se pa na-
okoli solnca brez moje pomo-
— To zastoduje. Upam, da za-
veste, kak sem. Vse tiste, ki s-
strinjajo z mojimi dobrimi in
slabimi lastnostmi, naj se pr-
glasijo. — Johanin sin, Sol-
Celo.

Pertinentna vprašanja.
Kje je zdaj tista vročina, ki
likor je je bilo v zadnjem julij-
preveč?

Dobre novice iz Jugoslavije.
— Radič jo je srečno prini-
do ministrskega stola. Njgo-
vo potovanje za ta stolec
bilo enako oni pesmi: Prej pa
gremo dam... Pred tedni je
rišal tudi Slovenijo. Podr-
ga je ljubljanska meglja in
žganje klerikalnih pobalov.
Ljubljani je udaril celo na
lijane, Bog mu grehe odpus-
taj Italijani so mu jih že, ker
tako slovesno preklical, kar
govoril čez nje. Drugače je
dič zdrav, samo pameten je
— Odični ljubljanski dnevi
je dobil vest iz Moskve, via
naj, da je neki šahist dobil
z "zuckertortno" potezo. List
je pa zapisal, da so začeli ba-
ski turnir s sladkorno torto.
histi so se smejali, mi nava-
zemljani smo pa debelo gle-
ko smo čitali, da v Moskvi ka-
rajo s torto. Tako je, ker ni-
mo zvez z Rusijo.

— V Ljubljani imamo po-
dež, sneg, mraz, čobudro in
pet sneg, čobudro in mraz.
je jezo, samo brezposelnosti
seli, ker kidajo sneg. — Sre-
Ljubljane.

It was!
Čikaški trgovci so imeli
božič. Praviijo, da so pobasali
bližnjo petsto milijonov de-
jev. Yaaaaa, it was a very
merry Christmas!

K. T. I.

NATURALIZACIJA OP-
SCENCEV OD VOJNE
SLUŽBE.

Oni prosilci za naturalizac-
ki so tekom svetovne vojne
hitevati, da jih ameriške vo-
oblasti oprostitjo od vojne sla-
radi njihovega inozemskega
žavljanstva. Imajo tupaletni
vedno težkoče glede pridob-
ameriškega državljanstva.
kateri sodniki jim vendar
delujejo državljanstvo, dr-
zeloj zavračajo njihove proš-
V tem pogledu pravi letno pr-
čilo naturalizacijskega kom-
sarja:

Sodišča so v velikem šte-
slučajev odklonila prošnje za
naturalizacije, vloženih po onih
nozemcih, ki so bili "slack-
tekom svetovne vojne. Sodi-
pa ne postopajo enolično v
pogledu. V nekaterih slučajih
podeljuje takim inozemcem
žavljanstvo le, ako je "prvi
pir" bil izdan po 2. juliju
t. j. po dnevu, ko je bila av-
na vojna uradno proglašena
končano. Po tem pravilu se
hiteva, da se dokaže petletno
vanje v Združenih državah.
ber moralni značaj in udar-
do ameriške ustave tekom
po zgornjem dnevu. V dru-
sodiščih je bilo podeljeno ame-
iško državljanstvo takoj po-
ko je minulo pet let po
dnevu, ko je inozemec zahtev-
oprostitev od vojne službe,
če je bil prvi papir izdan, pr-
no je inozemec zahteval opro-
tev na podlagi svojega ino-
stva.

Odločbe sodnikov glede
litve ali zavrnitve državljan-
ranirajo med tema dveh
skrajnima načeloma. — F.
I. S.

Agitacija za "Prosveto"

